

بررسی وضعیت تکافل در کشور مصر

مترجم و نویسنده: رامین رشیدی

- کارشناس ارشد معارف اسلامی و اقتصاد

مقدمه

سودمحوری-آن گونه که در ادبیات اقتصادی وجود دارد- در آن جایگاهی ندارد. بلکه اساساً این نوع از بیمه اسلامی، بر پایه کسب سود بنا شده است. به طور کلی تکافل به دو دسته عمومی^۳ و خانواده^۴ تقسیم می شود. در مقایسه با بیمه های مرسوم، تکافل عمومی متناظر با بیمه های غیرزندگی و تکافل خانواده متناظر با بیمه های زندگی است. تکافل در شکل نوین آن کمی بیش از سه دهه قدمت دارد. اولین شرکت تکافلی در سال ۱۹۷۹ در سودان شروع به فعالیت نمود. اما مالزی، اولین کشوری بود که در سال ۱۹۸۴ قانون تکافل را تصویب کرد و اولین شرکت تکافلی خود را نیز در همان سال تأسیس کرد. قانون تکافل مالزی، تکافل را به عنوان طرحی بر پایه برادری، اتحاد و کمک مالی متقابل مشارکت کنندگان به هنگام نیاز که در

بیمه های اسلامی^۱ و بیمه های مرسوم^۲ دو چهارچوب بیمه ای رایج در دنیا بوده که هر کدام سازو کار مربوط به خود را دارند. اما سؤالی که اینجا مطرح می شود این است که عبارت «تکافل» که در برخی متون و ترجمه ها به عنوان مترادف بیمه اسلامی عنوان می گردد، چه نسبت و رابطه ای با بیمه اسلامی دارد؟ پاسخ این است که تکافل، یک الگوی عملیاتی از مفهوم کلی بیمه های اسلامی است. بدین معنی که اگر چه بیمه اسلامی در جهان واقعی وجود نداشته و صرفاً یک مفهوم و اسم عام است، اما این مفهوم و اسم عام مصادیقی دارد که در عمل پیاده شده و هم اکنون نیز وجود دارد که تکافل یکی از این مصادیق است. با اینکه تکافل نوعی بیمه اسلامی است اما نباید پنداشت که مفهوم

3. General Takaful
4. Family Takaful

1. Islamic Insurance
2. Conventional Insurance

در رابطه با بیمه و براساس گزارش شماره ۲ سال ۲۰۱۰ نشریه سیگما، کل حق بیمه تولیدی (بیمه‌های مستقیم) بازار کشور مصر در سال ۲۰۰۹ معادل ۸۶۳۰ میلیون پوند^۴ (واحد پول مصر و هر ۵/۵ پوند مصر معادل یک دلار آمریکا) یا ۱۵۶۵ میلیون دلار آمریکا بوده است که از این نظر در رتبه ۵۷ دنیا قرار دارد. از این حجم حق بیمه، ۷۰۴ میلیون دلار آن مربوط به بیمه‌های زندگی (رتبه ۵۰ در دنیا) و بقیه مربوط به بیمه‌های غیرزندگی است. ضریب نفوذ بیمه در سال ۲۰۰۹ براساس این گزارش، ۰/۸ درصد بوده که رتبه ۸۲ را در دنیا دارد. (جدول ۱ اطلاعات تکمیلی را ارائه می‌کند).

آن مشارکت کنندگان نسبت به این امر توافق دارند، تعریف می‌کند^۱. در دهه هشتاد قرن بیستم چندین شرکت بیمه اسلامی در عربستان، بحرین، امارات متحده عربی، باهاماس^۲، ژنو، لوکزامبورگ تأسیس شد.

در این مقاله شناختی مختصر از وضعیت تکافل در کشور مصر که از اعضای گروه دی-۸^۳ نیز است، تحت سه عنوان ارائه می‌گردد. در ابتدا شاخص‌های کلان اقتصادی و برخی اطلاعات دیگر در مورد کشور مصر ارائه می‌شود، سپس بازار بیمه‌ای و نهاد نظارت بیمه‌ای معرفی می‌شود و در پایان اطلاعاتی در مورد شرکت‌های تکافلی فعال در بازار بیمه مصر ارائه و سه شرکت از آنها معرفی می‌گردند.

جدول ۱. شاخص‌های بیمه‌ای مصر در سال ۲۰۰۹

کل حق بیمه (میلیون دلار آمریکا)	سرايه حق بیمه (دلار آمریکا)	حق بیمه زندگی (میلیون دلار آمریکا)	سهم حق بیمه زندگی از مجموع حق بیمه (%)	حق بیمه غیرزندگی (میلیون دلار آمریکا)	سهم حق بیمه غیرزندگی از مجموع حق بیمه (%)
۱۵۶۵	۱۸/۹	۷۰۴	۴۵	۸۶۱	۵۵

(Swiss Re, 2010)

۲. بازار بیمه‌ای و نهاد نظارتی

در بازار بیمه مصر ۲۹ شرکت فعالیت دارند که ترکیب زمینه فعالیت‌های آن براساس گزارش سه ماهه اول ۲۰۱۰ نهاد نظارت مالی در جدول ۲ آمده است:

جدول ۲. زمینه فعالیت ۲۹ شرکت فعال در بازار

بیمه مصر در سال ۲۰۱۰

اشخاص	اموال	مختلط
۹	۱۵	۵

(الهیته العامه الرقابہ العالیه، ۲۰۱۰)

بنا بر همین گزارش، ۸ شرکت از ۲۹ شرکت تکافلی بوده که ۶ شرکت از این شرکت‌های تکافلی، خارجی‌اند. همچنین از مجموع ۸ شرکت تکافلی، ۳ شرکت در زمینه

۱. شناخت کشور و شاخص‌های کلان

مصر کشوری است واقع در شمال شرقی آفریقا، که جمعیت آن در سال ۲۰۰۹ بر اساس گزارش بانک جهانی، ۸۳ میلیون نفر بوده است. در همین سال تولید ناخالص داخلی این کشور حدود ۱۸۸ میلیارد دلار آمریکا بوده که با درآمد سرانه معادل ۲۲۷۰ دلار، در زمره کشورهای با درآمد پایین تر از متوسط قرار می‌گیرد. نرخ تورم (شاخص قیمت مصرف کننده) در سال ۲۰۰۹، ۱۱/۸ درصد گزارش شده است.

1. Laws of Malaysia, Act 312, Takaful Act 1984 (<http://www.bnm.gov.my>)

2. Bahamas

3. D-8 Organization for Economic Cooperation

سازمان همکاری‌های اقتصادی هشت کشور در حال توسعه که اندونزی، ایران، بنگلادش، پاکستان، ترکیه، مالزی، مصر و نیجریه در آن عضویت دارند از جمله پیمان‌های منطقه‌ای با اهداف رشد و توسعه اقتصادی-اجتماعی، تقویت موقعیت کشورهای عضو در نظام اقتصاد جهانی، ایجاد تنوع و خلق موقعیت‌های جدید در روابط بازرگانی، تقویت حضور در تصمیم‌سازی در سطح جهانی و ارتقای سطح زندگی مردم در کشورهای عضو است.

۴. براساس گزارش منتشر شده (الکتاب الاحصائی السنوی لسوق التامین المصری ۲۰۱۰-۲۰۰۹) توسط نهاد نظارت مالی مصر، این رقم ۸۷۸۲ میلیون پوند مصر است.

«نهاد نظارت مالی مصر»^۲ بر بازار بیمه نظارت دارد که سازمانی دولتی است و وظیفه نظارت و تنظیم بازارها و ابزارهای مالی غیربانکی نظیر بازار سرمایه (بازار سهام)، خدمات بیمه‌ای، تأمین مالی رهنی^۳، لیزینگ مالی^۴ و اوراق‌سازی^۵ (تبدیل کردن دارایی‌ها به اوراق بهادار) را برعهده دارد. مهم‌ترین وظیفه این نهاد تنظیم بازار و اطمینان از ثبات و رقابت در آن به‌منظور جلب بیشتر سرمایه‌گذاران داخلی و خارجی است.

این نهاد براساس قانون (قانون شماره ۱۰ سال ۲۰۰۹) جایگزین نهادهایی همچون «نهاد نظارت بیمه‌ای مصر»^۶، «نهاد بازار سرمایه»^۷ و «نهاد تأمین مالی وام رهنی»^۸ گردید.

۳. شرکت‌های تکافلی

به‌طور کلی ۸ شرکت تکافلی در بازار بیمه مصر فعالیت دارند که خلاصه اطلاعات آن در جدول ۴ آمده است.

2. Egyptian Financial Supervisory Authority (EFSA)
3. Mortgage Finance
4. Financial Leasing
5. Securitization
6. Egyptian Insurance Supervisory Authority (EISA)
7. Capital Market Authority
8. Mortgage Finance Authority

اشخاص و ۵ شرکت در زمینه اموال فعالیت دارند. علاوه بر اینها در میان ۲۹ شرکت فعال در بازار بیمه مصر، یک شرکت تعاونی به نام «انجمن تعاونی بیمه»^۱ وجود دارد که در سال ۱۹۹۹ با سرمایه ۱۰ میلیون پوند مصر تأسیس شده است. بنا بر گزارش منتشرشده در وبسایت این شرکت، حق بیمه تولیدی این شرکت در سال ۲۰۰۸، بالغ بر ۳۴۳ میلیون پوند مصر بوده است.

در سال مالی ۲۰۱۰-۲۰۰۹، حق بیمه اشخاص، اموال و مجموع بازار بیمه مصر و همچنین نرخ رشدهای مربوطه به ترتیب جدول ۳ بوده است:

جدول ۳. ترکیب حق بیمه و نرخ رشدهای متناظر

در سال مالی ۲۰۱۰-۲۰۰۹

نرخ رشد نسبت به سال قبل (%)	حق بیمه (هزار پوند مصر)	
۱۷/۶	۳۶۰۷۸۱۱	اشخاص
۸/۹	۵۱۷۳۸۲۴	اموال
۱۲/۳	۸۷۸۱۶۳۵	مجموع

(الهیته العامه الرقابہ العالیه، 2010a)

۵. الجمعیه المصریه للتأمين التعاونی (Co-Operative Insurance Society)

جدول ۴. خلاصه اطلاعات مربوط به شرکت‌های تکافلی مصر در سال ۲۰۱۰

نام شرکت	نام محلی شرکت	حوزه فعالیت	تاریخ تاسیس	بیشترین نسبت سرمایه	سرمایه پرداختی (میلیون پوند مصر)
شرکت تکافل زندگی	Egyptian for Takaful Insurance Company (Life)	اشخاص	۲۰۰۶	مصری	۵۰
شرکت تکافل خانواده سولیدرتی- مصر	Solidarity Family Takaful Egypt	اشخاص	۲۰۰۸	خارجی	۳۰
شرکت تکافل خانواده نیل	Nile Family Takaful Company	اشخاص	۲۰۰۸	خارجی	۳۰
شرکت بیمه مصر- عربستان	Egyptian Saudi Insurance House	اموال	۲۰۰۲	خارجی	۶۰
شرکت تکافل اموال	Egyptian for Takaful Insurance Company (Non-Life)	اموال	۲۰۰۶	مصری	۵۰
شرکت تکافل وثاق- مصر	Wethaq Takaful Insurance Egypt	اموال	۲۰۰۸	خارجی	۳۰
شرکت تکافل عمومی نیل	Nile General Takaful Company	اموال	۲۰۰۸	خارجی	۳۰
شرکت تکافل مشرق عربی- مصر	Arab Orient Takaful Insurance Company	اموال	۲۰۰۹	خارجی	۵۰

خالص حق بیمه^۱ چند شرکت تکافلی که در گزارش سالیانه نهاد نظارت مالی مصر آمده به قرار زیر است:

جدول ۵. حق بیمه شرکت‌های تکافلی (ارقام به هزار پوند مصر)

نام شرکت	حق بیمه خالص در سال ۲۰۰۸-۲۰۰۹	حق بیمه خالص در سال ۲۰۰۹-۲۰۱۰
شرکت بیمه مصر- عربستان	۳۷۳۰۴	۵۳۴۳۰
شرکت تکافل اموال	۲۶۵۹۸	۸۸۶۲۹
شرکت تکافل وثاق- مصر	۶۲۱۵۲	۱۰۰۴۳۴
شرکت تکافل زندگی	۱۳۰۶	۱۰۹۳۳
شرکت تکافل خانواده نیل	-	۱۲۲
شرکت تکافل خانواده سولیدرتی- مصر	-	۱۰۵۳
شرکت تکافل عمومی نیل	-	۵۷۸۲
شرکت تکافل مشرق عربی- مصر	-	۹۹۷۳

(الهیة العامة الرقابة العالية، ۲۰۱۰a)

۱. در متون مربوط به تکافل، به جای عبارت «حق بیمه» که در بیمه‌های مرسوم مورد استفاده است، عموماً عبارت «سهم مشارکت» به کار گرفته می‌شود. اما در اینجا مطابق با آنچه در منبع آن ذکر شده، همان عبارت، استفاده شده است.

– شرکت تکافل نیل

شرکت تکافل نیل در سال ۲۰۰۸ در نتیجه سرمایه‌گذاری مشترک بخش خصوصی ایجاد گردید که دو شرکت مستقل تکافل عمومی نیل^۳ و تکافل خانواده نیل^۴ از آن ناشی گردید. سهام‌داران این دو شرکت، شرکت‌های معروف هلدینگ مصر- کویت^۵ با ۶۰ درصد سهم و گروه دریایی توکیو^۶ با ۴۰ درصد سهم می‌باشند. هلدینگ مصر- کویت، شرکتی با سرمایه ثبت‌شده^۷ (مجاز) ۵۰۰ میلیون دلار آمریکاست که پرتفوی سرمایه‌گذاری متنوعی در زمینه‌های انرژی، صنایع کارخانه‌ای، بیمه، فناوری اطلاعات و ... دارد. گروه دریایی توکیو نیز شرکتی فعال در زمینه بیمه، بیمه اتکایی، تکافل و تکافل اتکایی بوده که بیش از ۱۳۰ سال تجربه در بیمه داشته و بزرگ‌ترین بیمه‌گر عمومی در ژاپن است.

شرکت تکافل عمومی نیل، گستره وسیعی از محصولات را ارائه می‌کند که این محصولات در دو دسته مجزا قرار می‌گیرند. دسته اول محصولات تکافل عمومی، مربوط به افراد و دسته دوم، تجاری و مربوط به کسب و کار است. هر دسته، طیف وسیعی از محصولات متناسب با نیازها را در برمی‌گیرد. محصولات تکافل عمومی افراد شامل: وسایل نقلیه موتوری، خانوار، حوادث شخصی، مسافرت، درمان و ... و محصولات تکافل عمومی تجاری شامل: وقفه در کار ناشی از آتش‌سوزی، غرامت حرفه‌ای، مسئولیت عمومی، عدم‌النفع ناشی از شکست ماشین‌آلات، تجهیزات الکترونیکی، کاهش ارزش سهام^۸، سهل‌انگاری پزشکی، تمام‌خطر ساخت فراساحلی^۹ و ... است.

منابع

۱. هیئته‌العامه للرقابه المالیه ۲۰۱۰a، الکتتاب الاحصائی السنوی لسوق التامین المصری ۲۰۱۰-۲۰۰۹،
- Viewed 1 March 2011 <<http://www.efsa.gov.eg/>>.
۲. هیئته‌العامه للرقابه المالیه ۲۰۱۰b، النشره ربع السنویه
2. Joint Venture
3. Nile General Takaful
4. Nile Family Takaful
5. Egypt Kuwait Holding Company
6. Tokio Marine Group
7. Authorized Capital
8. Deterioration of Stock (DOS)
9. Off Shore Construction All Risk Insurance

با توجه به تازه تأسیس بودن بسیاری از شرکت‌های تکافلی، اطلاعات قابل اطمینانی در مورد همه آنها وجود ندارد و برخی از آنها در حال حاضر فاقد وب‌سایت می‌باشند، اما در مورد سه شرکت که اطلاعات مربوط به آنها در دسترس بوده، مطالب مختصری ارائه می‌شود:

– شرکت بیمه مصر – عربستان

این شرکت اولین شرکت تکافلی در مصر است که در سال ۲۰۰۲ تأسیس گردید و در رشته‌های اموال فعالیت دارد. براساس آخرین اطلاعات درج‌شده در وب‌سایت این شرکت، حق بیمه دریافتی طی سال‌های ۲۰۰۷-۲۰۰۴ به این شرح است:

جدول ۶. حق بیمه شرکت بیمه مصر – عربستان (ارقام به هزار پوند مصر)

۲۰۰۷	۲۰۰۶	۲۰۰۵	۲۰۰۴
۲۷۱۲۷	۱۸۶۳۶	۱۵۳۶۸	۱۰۰۴۸

(<http://www.esih.com.eg/companyprofile.html>)

مؤسسين این شرکت؛ ۱۵ بانک، شرکت بیمه و بیمه اتکایی، سرمایه‌گذاری، تکافل و تکافل اتکایی از کشورهای مصر، عربستان، امارات متحده عربی، بحرین، تونس و جزایر کیمن^۱ می‌باشند.

– شرکت تکافل وثاق – مصر

این شرکت در سال ۲۰۰۷ از نهاد نظارت مالی مصر مجوز فعالیت گرفت و در سال ۲۰۰۸ با سرمایه پرداختی ۳۰ میلیون پوند شروع به فعالیت کرد.

سهام‌داران شرکت برطبق جدول ۷ عبارت‌اند از:

جدول ۷. سهام‌داران شرکت تکافلی وثاق – مصر

میزان سهم	سهام‌داران
٪۶۰	شرکت تکافل وثاق (کویت) (Takaful Insurance Company)
٪۳۹/۹	شرکت سرمایه‌گذاری ادیم (Adeem Investment Company)
٪۰/۱	اشخاص حقیقی

(<http://www.wethaq-egypt.com/ar-takaful>)

1. Cayman Islands
- این جزایر در دریای کارائیب و در ۲۴۰ کیلومتری جنوب کوبا و ۲۶۸ کیلومتری جامائیکا واقع بوده و از مستعمرات انگلستان است.

لموشرات نشاط التامين عن الفتره من ۲۰۱۰/۱/۱ حتى ۲۰۱۰/۳/۳۱،

Viewed 1 March 2011 <<http://www.efsa.gov.eg/>>.

۳. رشیدی، رامین؛ ۱۳۷۸، 'تکافل (بیمه اسلامی): یک

چهارچوب نوین اقتصادی، 'تازه‌های جهان بیمه، ش ۱۱۹ و ۱۲۰، پژوهشکده بیمه.

۴. رشیدی، رامین؛ سیفلو، سجاد؛ توحیدی‌نیا، ابوالقاسم؛

۱۳۸۷، 'بیمه در بازارهای نوظهور: بررسی اجمالی بیمه اسلامی و چشم‌انداز آن'، گزارش موردی، ش ۴۱، پژوهشکده بیمه.

۵. گشادرو، مهدی؛ ۱۳۸۸، 'گزارش دومین اجلاس کارشناسان

کشورهای عضو سازمان دی-۸ با موضوع زیرساخت‌های مالی برای توسعه بیمه‌های خرد، تکافل خرد، و مقررات بیمه‌ای قاهره، مصر، ۴ و ۱۵ اکتبر ۲۰۰۹، 'تازه‌های جهان بیمه - ش ۱۳۸ و ۱۳۹، پژوهشکده بیمه.

6. Viewed 1 March 2011 <<http://www.bnm.gov.my/index.php?ch=14&pg=17&ac=18&full=1>>.

7. Viewed 1 March 2011 <<http://www.developing8.org/about-d-8/brief-history/>>.

8. Viewed 1 March 2011, <<http://data.worldbank.org/>>.

9. Swiss Re 2010, *World insurance in 2009: Premiums dipped, but industry capital improved*, Viewed 1 March 2011, <<http://www.swissre.com/sigma/>>.

10. Viewed 1 March 2011 <<http://www.wethaq-egypt.com/ar-takaful>>.

11. Viewed 1 March 2011 <<http://www.wethaq.com/our-company/about-Wethaq.aspx>>.

12. Viewed 1 March 2011 <<http://www.gulfbase.com/site/interface/arabic/CompanyProfileSummary.aspx?c=492>>.

13. Viewed 1 March 2011 <<http://www.niletakaful.com/index.html>>.

14. Viewed 1 March 2011 <<http://www.esih.com.eg/ml>>.

15. Viewed 1 March 2011 <http://www.cis-se.com/index_files/Page384.htm>.

16. Viewed 1 March 2011 <http://www.cis-se.com/index_files/Page3298.htm>.